

УДК: 658.15

ОСОБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Швець Галина Олексійовна, доцент кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності, к.філол.н., доцент, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»»

Shvets G., PhD, Associate Professor, SHEE «Pryazovskyi State Technical University»

Shvets G. Features of entrepreneurship in the modern economy of Ukraine.

In the article the essence of business under the Commercial Code of Ukraine. Analyze the current position of doing business in Ukraine on the basis of the World Bank «Doing Business» by parameters such as: registration tax; obtaining a building permit, electrical connection; Registering property "; credit; protection of minority investors; taxation; international trade; enforcing contracts; issues in insolvency. Indicated impact of business activities on the formation of the middle class in the society. Presents statistical data on trends in education entrepreneurs and their gender identity. An interest SMEs in gross domestic product of developed countries. The dynamics of the number of enterprises in Ukraine for 2010-2015. Indicated regional distribution of small enterprises in Ukraine. Shows factors that hinder small business development at the regional and local level. Recommendations on priority measures effectively support and determination of the main perspectives of small business development at the regional and local levels. The main provisions of the new Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on simplification of the business environment (deregulation)." An implementation of the policy areas of deregulation, such as: eliminating excessive regulation of economic activity by reducing the number of permits, licensing and conciliation and the list of products subject to mandatory certification in Ukraine; ensuring significant improvement in business conditions in Ukraine in areas that count toward rank Doing Business; total cost reduction of business entities to perform mandatory state regulatory requirements of 20.0% over five years and more.

Швець Г.О. Особливості підприємницької діяльності в сучасній економіці України.

В статті визначено сутність підприємництва відповідно до Господарського кодексу України. Проаналізовано сучасні позиції ведення підприємницької діяльності в Україні на базі рейтингу Світового банку «Doing Business» за такими параметрами як: реєстрація підприємств; отримання дозволу на будівництво; підключення до електромереж; реєстрація власності»; кредитування; захист міноритарних інвесторів; оподаткування; міжнародна торгівля; забезпечення виконання контрактів; вирішення питань по неплатоспроможності. Зазначено вплив підприємницької діяльності на формування середнього класу у суспільстві. Представлено статистичні данні щодо тенденцій в освіті підприємців та їх гендерної приналежності. Наведено відсотки малого та середнього бізнесу у валовому внутрішньому продукті розвинутих країн. Проаналізовано динаміку кількості підприємств в Україні за 2010-2015 рр. Зазначено регіональний розподіл кількості малих підприємств в Україні. Наведено чинники, які гальмують розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні. Представлено рекомендації щодо першочергових заходів ефективної підтримки та визначення головних перспектив розвитку малого підприємництва на регіональному та місцевому рівнях. Розглянуто основні положення нового Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)». Наведено напрями впровадження політики дерегуляції, наприклад: усунення надмірного регулювання господарської діяльності завдяки зменшенню кількості документів дозвільного характеру, дозвільно-погоджувальних процедур та переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні; забезпечення істотного поліпшення умов ведення бізнесу в Україні за напрямками, що враховуються під час складання рейтингу Doing Business; сумарне скорочення витрат суб'єктів господарювання на виконання обов'язкових державних регуляторних приписів на 20,0 % протягом п'яти років та інше.

Швец Г.А. Особенности предпринимательской деятельности в современной экономике Украины.

В статье определена сущность предпринимательства в соответствии с Хозяйственным кодексом Украины. Проанализированы современные позиции ведения предпринимательской деятельности в Украине, на базе рейтинга Всемирного банка «Doing Business», по таким параметрам как: регистрация предприятий; получение разрешения на строительство; подключение к электросетям; регистрация собственности; кредитования; защита миноритарных инвесторов; налогообложения; международная

торговля; обеспечение исполнения контрактов; решение вопросов по неплатежеспособности. Отмечено влияние предпринимательской деятельности на формирование среднего класса в обществе. Представлены статистические данные о тенденциях в образовании предпринимателей и их гендерной принадлежности. Приведена доля малого и среднего бизнеса в валовом внутреннем продукте развитых стран. Проанализирована динамика количества предприятий в Украине в 2010-2015 гг. Указано региональное распределение количества малых предприятий в Украине. Приведены факторы, тормозящие развитие малого предпринимательства на региональном и местном уровне. Представлены рекомендации по первоочередным мерам эффективной поддержки и определения главных перспектив развития малого предпринимательства на региональном и местном уровнях. Рассмотрены основные положения нового Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно упрощения условий ведения бизнеса (дерегулирование)». Приведены направления внедрения политики дерегуляции, например: устранение избыточного регулирования хозяйственной деятельности благодаря уменьшению количества документов разрешительного характера, разрешительно-согласовательных процедур и перечня продукции, подлежащей обязательной сертификации в Украине; обеспечение существенного улучшения условий ведения бизнеса в Украине по направлениям, которые учитываются при составлении рейтинга Doing Business; суммарное сокращение расходов субъектов хозяйствования на выполнение обязательных государственных регуляторных предписаний на 20,0% в течение пяти лет и прочее.

Постановка проблеми. Розвиток підприємницької діяльності є показником розвитку економіки країни. Тому стан та рівень ефективності функціонування приватних підприємств, які складають підприємницьке середовище, є чинниками що спонукають впроваджувати заходи щодо підвищення та стимулювання підприємницької діяльності. Враховуючи, кризове становище у політичному та економічному середовищі України, виникає потреба дослідити сучасний стан підприємництва, що дозволить з'ясувати напрямки розвитку його та визначити шляхи покращення підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти підприємницької діяльності було висвітлено у працях таких науковців як: І.М. Репіна, Л.А. Шергіна, К.С. Репін [3], Д.О. Редькін [4], С.К. Харічков, М. П. Волохова [5], В.В. Турчак [6], Н.Г. Георгіаді [7], О.І. Тимченко [9], В.В. Папп [10], О.Й. Лесько, Л.Д. Глущенко, Т.К. Мещерякова [12] та інші.

Метою статті є визначення особливостей сучасного стану підприємницької діяльності в Україні у розрізі малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Згідно ст. 43 Господарського кодексу України, «підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1].

Проаналізуємо сучасні позиції ведення підприємницької діяльності в Україні на базі рейтингу Світового банку «Doing Business» (табл. 1).

У рейтингу Світового банку «Doing Business» («Ведення бізнесу») проводиться аналіз нормативно-правових умов, які застосовуються до підприємств в країні протягом усього циклу їх життєдіяльності, включаючи створення підприємства і ведення бізнесу, здійснення зовнішньоторговельної діяльності, оподаткування, а також дозвіл неплатоспроможності. Сукупні рейтинги сприятливості умов ведення бізнесу засновані на 10 індикаторах і охоплюють 189 країн 1 – «Реєстрація підприємств»; 2 – «Отримання дозволу на будівництво»; 3 – «Підключення до електромереж»; 4 – «Реєстрація власності»; 5 – «Кредитування»; 6 – «Захист міноритарних інвесторів»; 7 – «Оподаткування»; 8 – «Міжнародна торгівля»; 9 – «Забезпечення виконання контрактів»; 10 – «Вирішення питань по неплатоспроможності». [2]

Таким чином, наведені параметри легкості ведення бізнесу в Україні свідчать, що з 189 країн з якими було проведено порівняння Україна має не досить позитивні результати. Так у 2015 році такі показники як: реєстрація підприємства, підключення до електромереж, захист міноритарних інвесторів, міжнародна торгівля, вирішення питань по неплатоспроможності негативно вплинуло на рейтинг України. Однак, не зважаючи на це

Україна у 2015 році у рейтингу «Doing Business 2015» зайняла 96 місце піднявшись на 16 позицій.

Таблиця 1

Динаміка зміни позиції України в розрізі індикаторів рейтингу «Doing Business» впродовж 2010-2015 років. [3]

Індикатор рейтингу	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1 – «Реєстрація підприємств»	136	118	116	50	69	76
2 – «Отримання дозволу на будівництво»	181	179	182	183	68	70
3 – «Підключення до електромереж»	-	-	170	166	182	185
4 – «Реєстрація власності»	160	164	168	149	88	59
5 – «Кредитування»	30	32	23	23	14	17
6 – «Захист міноритарних інвесторів»	108	109	114	117	107	109
7 – «Оподаткування»	181	181	183	165	157	108
8 – «Міжнародна торгівля»	139	139	144	145	153	154
9 – «Забезпечення виконання контрактів»	43	43	44	42	44	43
10 – «Вирішення питань по неплатоспроможності»	145	150	158	157	141	142

У країнах з розвинутим громадянським суспільством підприємці складають 10–20 відсотків населення. Існуючі реалії підтверджують: середній клас притаманний будь-якому індустріальному та постіндустріальному суспільству. Ознаки середнього класу взаємообумовлені та взаємопов'язані. Саме уся їхня сукупність і дає змогу цьому угрупованню виконувати вельми специфічні суспільні функції. Підвищення рівня формування нової соціальної групи підприємців вимагає переходу від традиційних принципів організації бізнесу, таких як стабільність, економічність, контроль, до нових, серед яких гуманізація, екологічність. Зокрема, гуманістичний підхід дозволяє підтримувати і підвищувати результативність підприємницької діяльності організації в здійсненні свого щирого призначення – самореалізації, інакше кажучи, самоврядування. [4]

Слід відзначити, що загалом підприємці помітно вирізняються із загальної сукупності населення за рівнем освіти та накопиченого людського капіталу. Так, за статистичними даними з числа реєстрованих підприємців 37% отримали повну вищу освіту, що вдвічі перевищує середній по Україні показник. Найбільш поширеною частиною є підприємці з вищою повною технічною освітою (31,3%) та економісти (10,8%). Більшість власників малого та середнього бізнесу становлять чоловіки (71,1%), середній вік українських підприємців – 42 роки. Таким чином, з розвитком підприємництва в Україні створюються сприятливі умови для побудови стабільного громадянського суспільства, основу якого складає саме середній клас. Підприємницька діяльність є базою для формування середнього класу та побудови громадянського суспільства. Відомі фахівці відмічають, що «становлення громадянського суспільства і формування середнього класу – це взаємопов'язані процеси» [5].

У ринкових умовах господарювання структуроутворюючу роль відіграє мале підприємництво. Це пов'язано, в першу чергу, з історичними аспектами становлення ринкової економіки, де дрібнотоварне виробництво було первинною формою господарювання. Сьогодні економіка розвинених країн базується на малому та середньому бізнесі. Зокрема, їх частка у ВВП багатьох європейських країн перевищує 50% (Італія – 70%, Німеччина – 60%, Франція -52%), в Польщі – 47% ВВП, а в Росії та Білорусі – 22% та 23% відповідно. В Україні мале підприємництво знаходиться лише на етапі становлення (12-14% ВВП) та потребує значної підтримки. [6]

Сучасні тенденції розвитку малого підприємства, показують, що найбільша кількість малих підприємств сконцентровано у таких сферах як торгівля, будівництво, фінансова діяльність та сфера послуг.

Кількісний склад вітчизняних підприємств незалежно від їх розміру щорічно має тенденцію до зниження (табл. 2). Так за період 2010-2015 роки кількість великих

підприємств зменшилась на 27,81%, а кількість середніх та малих підприємств зменшилась на 27,55% та 8,24% відповідно. Отже, за 2010-2015 рр. малі підприємства займають переважну частину у загальній кількості підприємств України.

Таблиця 2

Динаміка кількості підприємств в Україні 2010-2015 рр.[7,8]

Роки	Великі підприємства	Середні підприємства	Малі підприємства
2010	586	20983	357241
2011	659	20753	354283
2012	698	20189	344048
2013	659	18859	373809
2014	497	15906	324598
2015	423	15202	327815

В регіональному розрізі найкращі показники кількості малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення України у містах Києві (266) і Севастополі (102), Одеській (103), Київській (102), Харківській (91), Запорізькій (80) і Дніпропетровській областях (83). Тільки в цих регіонах спостерігається перевищення кількості малих підприємств на 10 тис. населення над середньо українським показником. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю. Можна стверджувати, що в інших регіонах України стан справ за показником кількості малих підприємств є ще гіршим. Найнижчими ці показники є в Тернопільській (45), Сумській (47), Закарпатській (45), Чернівецькій (44) та Рівненській (43) областях [7].

Розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні гальмують наступні системні проблеми: [9]

1. Недостатнє (негарантоване та нерегулярне) фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва.

2. Недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим підприємствам, внаслідок чого частина ресурсів витрачається за нецільовим призначенням.

3. Відсутність ефективно функціонуючої системи дієвої взаємодії великого та малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні.

4. Нерівномірність розташування та розвитку малого підприємництва у регіонах України, що обумовлено загальною економічною ситуацією в регіоні.

З огляду на це, можна надати наступні рекомендації щодо першочергових заходів ефективної підтримки та визначення головних перспектив розвитку малого підприємництва на регіональному та місцевому рівнях: [9,10]

1. Привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики; розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проектів; сформувати регіональні бази даних щодо інвестиційних пропозицій малих підприємств.

2. Місцевій владі необхідно сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової грошової допомоги для започаткування власної підприємницької діяльності; при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних особливу увагу слід приділяти професіям, що не тільки користуються попитом на ринку праці, але й дають змогу започаткувати власну справу; проводити семінари та курси підвищення кваліфікації для всіх бажаючих розпочати підприємницьку діяльність.

3. Розробити механізми надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її

переробкою та експортом; сприяти переорієнтації вивільненої робочої сили на нові види діяльності у сільському господарстві та у сфері розвитку «зеленого туризму»; сприяти залученню безробітних, зареєстрованих у містах, до працевлаштування на новостворених робочих місцях у сільській місцевості).

4. Стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів) щодо закупівлі товарів та надання послуг малими підприємствами за кошти державних та місцевих бюджетів, а також участь підприємств у виконанні регіональних замовлень.

5. Запровадити механізми державно-приватного партнерства у сфері підтримки малого підприємництва на місцевому рівні

6. Для інформаційного забезпечення малих підприємств та спрощення їх доступу до необхідної інформації сформувати у регіонах бази даних, які будуть нагромаджувати та впорядковувати інформацію щодо норм чинного законодавства України; інформаційно-аналітичні матеріали відносно розвитку підприємництва регіону, цінової ситуації, регуляторної політики, наявних банківських установ та кредитних спілок з переліком їх послуг у сфері кредитування суб'єктів малого підприємництва.

7. Запровадити політику структурних перетворень, при якій основні зусилля держави будуть спрямовані на зміну економічної структури всього господарського механізму з метою гармонізації вітчизняної економічної практики зі стандартами, поширеними у країнах – членах ЄС.

8. Оптимізувати та прискорити процеси формування зовнішньоекономічного механізму інтеграції України у світові структури, як логічне завершення реформування соціально-економічного розвитку суспільства.

Ухвалений новий Закон України від 12.02.2015 № 191-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» спрощує процедуру відкриття і ведення господарської діяльності, скорочує дозвільні та погоджувальні процедури, зменшує вплив державних органів на діяльність суб'єктів господарювання, підвищує рівень захисту прав інвесторів, вдосконалюється механізм фінансування діяльності органів Державної реєстраційної служби тощо [11].

Проведення реформи в сфері дерегуляції та розвитку підприємництва передбачає усунення надлишкового регулювання відносин між державою та бізнесом та надмірного контролю підприємницької діяльності. Головним завданням реформи є зниження регуляторного тиску держави на бізнес шляхом спрощення процедур, зменшення контролюючих органів та частоти перевірок, скасування зайвих дозволів та ліцензій тощо. Реформа містить 3 етапи: [12]

1. Ліквідація надмірних регуляторних бар'єрів, які заважають діяльності бізнесу;
2. Запровадження процесу гільйотини, за якого тягар доведення доцільності регулювання переноситься на регуляторні органи;
3. Створення превентивного механізму для недопущення появи нових надмірних регуляторних обмежень.

На сьогодні напрямками впровадження політики дерегуляції визначено: [13]

— усунення надмірного регулювання господарської діяльності завдяки зменшенню кількості документів дозвільного характеру, дозвільно-погоджувальних процедур та переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні;

— забезпечення істотного поліпшення умов ведення бізнесу в Україні за напрямками, що враховуються під час складання рейтингу Doing Business;

— сумарне скорочення витрат суб'єктів господарювання на виконання обов'язкових державних регуляторних приписів на 20,0 % протягом п'яти років;

— скорочення кількості регуляторних і контролюючих органів;

— відмова від системи тотального обтяжливого контролю за всіма суб'єктами господарської діяльності на основі запровадження ризикоорієнтованої системи державного контролю;

— підтримка та розвиток малого і середнього бізнесу;
 — забезпечення ефективного захисту прав приватної власності, гармонізація із законодавством ЄС положень українського законодавства щодо захисту інвесторів (внутрішніх та іноземних) і кредиторів;
 — забезпечення належного виконання органами виконавчої влади Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» тощо [13].

Висновки. Таким чином, наявність ефективно розвиненої підприємницької діяльності є показником сталого економічного зростання країни. Нажаль підприємницька сфера сьогодні в Україні знаходиться у несприятливих умовах, що гальмує входження на український ринок закордонного інвестора. Досліджуючи стан розвитку малих підприємств в Україні визначено що він є недостатнім, це говорить про несприятливі соціально-економічні умови в країні для ведення бізнесу. Це підтверджується щорічним зменшенням кількості вітчизняних підприємств. Тому, у межах державної політики, необхідно впроваджувати заходи щодо активізації діяльності як малих підприємств так й всіх підприємств підприємницької сфери.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України - Редакція від 03.02.2013, підстава 5073-17 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Рейтинг «DOING BUSINESS 2015: Більше, ніж ефективність» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>
3. Репіна І.М. Розвиток підприємництва в Україні за індикаторами рейтингу світового банку “Doing Business” / І.М. Репіна, Л.А. Шергіна, К.С. Репін // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2015. - № 2. - С. 106-113.
4. Редькін Д.О. Особливості формування підприємницького середовища в Україні / Д.О. Редькін // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. - № 3. – Т. 1. – С. 243-245.
5. Харічков С. К. Функціонально-цільові ознаки стратегій розвитку малих форм підприємництва / С.К. Харічков, Д. О. Редькін, М. П. Волохова // Україна у світовому економічному просторі: шляхи подолання кризи (економіка, фінанси, право): збірник матеріалів IX міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, 27 березня 2009 року. – К.: УДУФМТ, 2009. – С. 152–156.
6. Турчак В.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні / В.В. Турчак // Молодий вчений. – 2013. - №1 (01). – С. 39-44.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
8. Георгіаді Н.Г. Сучасний стан підприємницької активності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4818>
9. Тимченко О.І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>
10. Папп В. В. Сучасний стан і тенденції розвитку малого підприємництва в Україні / В.В. Папп // Бізнесінформ. – 2013. - №6. – С. 160-164.
11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» : за станом на 11.07.2015, №191-VIII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. — Офіц. вид. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/191-19/page>.
12. Лесько О.Й. Деретуляція підприємницької діяльності та покращення умов ведення бізнесу в Україні / О.Й. Лесько, Л.Д. Глуценко, Т.К. Меццеракова //Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2016. – № 1. – С. 58-64.
13. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» [Електронний ресурс] / [Горбулін В. П. та ін.] ; редкол. Горбулін В. П., Власюк О. С.; Нац. ін-т стратег. дослідж. — К. : НІСД, 2015. — 679 с. — Режим доступу : <http://www.dkrp.gov.ua/print/4433>.

References:

1. Gospodars'kij kodeks Ukraïni - Redakcija vid 03.02.2013, pidstava 5073-17 [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Rejting «DOING BUSINESS 2015: Bil'she, nizh effektivnist'» [Elektronnij resurs] Rezhim dostupu: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>

3. Repina I.M. Rozvitok pidpriemnictva v Ukraïni za indikatorami rejtingu svitovogo banku "Doing Business" / I.M. Repina, L.A. Shergina, K.S. Repin // *Problemi i perspektivi rozvitku pidpriemnictva*. - 2015. - № 2. - S. 106-113.
4. Red'kin D.O. Osoblivosti formuvannja pidpriemnic'kogo seredovishha v Ukraïni / D.O. Red'kin // *Visnik Hmel'nic'kogo nacional'nogo universitetu*. - 2011. - № 3. - T. 1. - S. 243-245.
5. Harichkov S. K. Funcional'no-cil'ovi oznaki strategij rozvitku malih form pidpriemnictva / S.K. Harichkov, D. O. Red'kin, M. P. Volohova // *Ukraïna u svitovomu u svitovomu ekonomichnomu prostori: shljahi podolannja krizi (ekonomika, finansi, pravo): zbirnik materialiv IX mizhnar. nauk.-prakt. konf. molodih naukovciv, 27 bereznja 2009 roku*. - K.: UDUFMT, 2009. - S. 152-156.
6. Turchak V.V. Suchasnij stan, problemi ta perspektivi rozvitku malogo biznesu v Ukraïni / V.V. Turchak // *Molodij vchenij*. - 2013. - №1 (01). - S. 39-44.
7. Derzhavna sluzhba statistiki Ukraïni [Elektronnij resurs]. - Rezhim dostupu: <http://ukrstat.gov.ua/>
8. Georgiadi N.G. Suchasnij stan pidpriemnic'koï aktivnosti v Ukraïni [Elektronnij resurs]. - Rezhim dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4818>
9. Timchenko O.I. Problemi ta perspektivi rozvitku malogo pidpriemnictva v regionah Ukraïni [Elektronnij resurs]. - Rezhim dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4135>
10. Papp V. V. Suchasnij stan i tendencii rozvitku malogo pidpriemnictva v Ukraïni / V.V. Papp // *Biznesinform*. - 2013. - №6. - S. 160-164.
11. Zakon Ukraïni «Pro vnesennja zmin do dejakih zakonodavchih aktiv Ukraïni shhodo sproshhennja umov vedennja biznesu (dereguljacija)» : za stanom na 11.07.2015, №191-VIII [Elektronnij resurs] // *Vidomosti Verhovnoï Radi Ukraïni*. — Ofic. vid. — Rezhim dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/191-19/page>.
12. Les'ko O.J. Dereguljacija pidpriemnic'koï dijal'nosti ta pokrashhennja umov vedennja biznesu v Ukraïni / O.J. Les'ko, L.D. Glushhenko, T.K. Meshherjakova // *Visnik Vinnic'kogo politehnicznego institutu*. - 2016. - № 1. - S. 58-64.
13. Analitichna dopovid' do shhorichnogo Poslannja Prezidenta Ukraïni do Verhovnoï Radi Ukraïni «Pro vnutrishne ta zovnishne stanovishhe Ukraïni v 2015 roci» [Elektronnij resurs] / [Gorbulin V. P. ta in.] ; redkol. Gorbulin V. P., Vlasjuk O. S.; *Nac. in-t strateg. doslidzh.* — K. : NISD, 2015. — 679 s. — Rezhim dostupu : <http://www.dkrp.gov.ua/print/4433>.

Ключові слова: підприємництво, підприємницька діяльність, рейтинг, малі підприємства, дерегуляція.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательская деятельность, рейтинг, малые предприятия, дерегуляция.

Keywords: business, entrepreneurship, rating, small enterprises, deregulation.